Huygens Institute - Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW)

Citation:

J.H. Kern, Levensbericht Ed. Sievers, in:
Jaarboek, 1931-1932, Amsterdam, pp. 1-4

This PDF was made on 24 September 2010, from the 'Digital Library' of the Dutch History of Science Web Center (www.dwc.knaw.nl) > 'Digital Library > Proceedings of the Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW), http://www.digitallibrary.nl'

LEVENSBERICHT

VAN

EDUARD SIEVERS

Een volledige waardering van ons buitenlands lid Eduard Sievers, de 30e Maart 81 jaren oud overleden, is aan weinigen, misschien aan niemand, gegeven. Zijn werk bestrijkt zulk een uitgestrekt en veelsoortig gebied en is in menig opzicht zo moeilik te beoordelen, dat het vermetel zou zijn zich te verbeelden dat men het geheel kon overzien. Het eenvoudigst is dit nog wat de eerste helft, van 1870 tot het eind van de vorige eeuw, betreft; voor de laatste helft moet men zich volledig hebben vertrouwd gemaakt met de door hem uitgevonden klankontleding (*Schallanalyse*), wil men niet in gemeenplaatsen vervallen.

In één opzicht echter is een algemeen oordeel wel mogelik: Sievers heeft, door zijn zeldzaam suggestieve en geniale persoon en door de eenvoudige gulheid waarmee hij zich wist te geven, een machtige invloed geoefend op al zijn leerlingen en medewerkers. Van de vroegste tijd af aan heeft hij op allen die met hem in nauwe aanraking kwamen, een sterke stempel gedrukt. Tal van germanisten en anglisten uit Duitsland en uit den vreemde zijn uit zijn school voortgekomen of bij hem in de leer geweest, geen enkele echter heeft de meester geëvenaard. En omgekeerd waren zijn oorspronkelike en van 't gewone afwijkende theorieën het voorwerp van hevig verzet bij vele anderen.

In de allereerste tijd trad die tegenkanting niet op de voorgrond. Als leerling van Friedrich Zarncke hield hij zich bezig met Oudhoogduitse en Oudsassiese tekstuitgaven en met linguistiese onderzoekingen op Germaans gebied, die weliswaar leidden

tot originele vondsten, maar niet prikkelden tot tegenspraak. Van jongs af aan belangstellende in physiologie en klankkunde, publiceerde hij in 1876 zijn *Grundzüge der Lautphysiologie zur Einführung in das Studium der indogermanischen Sprachen*, waarin voor 't eerst niet alleen de afzonderlike klanken, maar ook hun verbindingen tot lettergrepen, woorden en zinnen werden behandeld. Dit boek gaf aanstonds aanleiding tot botsingen met phonetici van andere richting. Inmiddels verscheen Sweet's *Handbook of Phonetics* (1877), waardoor Sievers kennis maakte met het werk van de Engelsen; een grondige wijziging van het zijne was het gevolg. Onder de nieuwe titel *Grundzüge der Phonetik* werd zijn boek in toenemende mate een standaardwerk van onvergankelike waarde, en het is nog altijd een vraagbaak in vele moeilike phonetiese kwesties.

Zijn magistrale en zelden teleurstellende *Angelsächsische Grammatik* (1882) is onovertroffen en de grondslag waarop alle volgende werken van dien aard, tot het laatste van Luick toe, hebben voortgebouwd.

Hardnekkig was de strijd die ontbrandde over de nieuwe theorieën van Sievers over de bouw van het oude Germaanse vers, in 1882 en volgende jaren. Zijn beschouwingen en uitkomsten vonden vurige mede- en tegenstanders. Tot de laatste behoorde ons betreurd medelid R. C. Boer. Voor 't eerst werd door Sievers regelmaat ontdekt in de Oudnoorse, Oudengelse en Oudsassiese metriek, en zelfs tegenstanders die aan de niet-muzikale Sievers zijn verwaarlozing van de rhythmiek verweten, konden het zonder zijn „typen" niet meer stellen.

De periode na 1893 kan men als een tijd van overgang beschouwen. Gedreven door zijn phonetiese neigingen en zijn instinctief gevoel voor klankverschil, die al eerder uiting hadden gevonden in het tegenover elkaar stellen van monopodie en dipodie en in de verklaring van het Oudhoogduitse rijmvers, raakte Sievers meer en meer overtuigd dat men met de gewone metriek niet verder kwam, dat elk kunstwerk zijn eigen klank, elke schrijver zijn eigen type heeft, en dat het mogelik moest

wezen die op wetenschappelike wijze te benaderen. Een reeks van rhythmies-melodiese studiën, naderhand tot een bundel verenigd, getuigden van de oorspronkelike en grondige manier waarop hij dit beproefde. „Die wissenschaftliche metrik", zei hij al in 1894 in een voordracht, „die wissenschaftliche metrik hat.... alles in ihren bereich zu ziehen, was dazu beiträgt, der lautform der gebundenen rede ihren kunstcharakter zu verleihen, und jedes dieser elemente muss sie auf seinen wirkungswert prüfen". Uitgaande van het Nieuwhoogduitse vers trachtte hij daar die elementen te ontdekken, en bracht zijn resultaten in toepassing op verzen uit oude tijd, en later ook op proza.

Van toen af aan wijdde hij zich met jeugdige geestdrift en met een ongelofelike werkkracht, die ook door zijn academiese werkzaamheden, zijn redacteurschap van Paul en Braune's Beiträge e. dgl. niet werd benadeeld, en door het klimmen der jaren en 't achteruitgaan van zijn ogen niet werd verminderd, aan de volmaking en verfijning van de *Schallanalyse*, die zich niet hield binnen de grenzen der Germaanse talen, maar ook bij Hebreeuws, Oudindies, Grieks, Slavies en andere talen dienst moest doen. Of zijn genie hem hier goed heeft geleid, zal eerst kunnen blijken nu zijn werk ten einde is. Velen kregen de indruk dat het oprijzende gebouw stond en viel met hem; velen geloofden aan Sievers meer dan aan de deugdelikheid van zijn theorieën. Grote geleerden als Streitberg, niet in staat zelf te oordelen, volstonden vaak met een αὐτὸς ἔφα. De eis die Sievers stelde, dat alle taalgeleerden zich in de *Schallanalyse* zouden inwerken, was ongetwijfeld te hoog; hij gaf zelf toe dat men er aanleg voor moest hebben en er zijn gehele persoon aan moest geven, gelijk hij deed; en men vraagt zich wel eens af of, nu hij dood is, anderen in staat zullen blijken om zonder zijn intuïtie voort te gaan; of zijn overtuiging dat hij de klankontleding had verheven tot een wetenschap *sui generis*, misschien niet ten dele een zinsbegoocheling is geweest.

In allen gevalle was zijn werk niet vergeefs. Voor de tekstkritiek, voor de dialectologie, voor de taalgeschiedenis héeft hij

resultaten bereikt waaraan nooit een ander gedacht had; maar is de oneindig verfijnde methode, deels in aansluiting aan en met verbetering van Rutz' rompstandentheorie, met de curven van Becking, met de ontelbare onderafdelingen en handbewegingen en wat dies meer zij, iets van blijvende waarde? Sievers zelf geloofde van wel, en meende dat hij voor de taalwetenschap, de tekstkritiek, de aesthetica, de verbetering van spraakgebreken en nog veel meer duurzame uitkomsten had bereikt. We zullen moeten afwachten of het zonder de bezieling die van hem uitstroomde, óók gaan zal. Maar ook al mocht veel bij nader inzicht onjuist of onuitvoerbaar of overdreven blijken te wezen, toch blijft hier het „in magnis uoluisse sat est" ten volle van toepassing. En als men het geweldige levenswerk van deze man overziet, dan zal men moeten erkennen dat met hem een buitengewoon geleerde is heengegaan, die, met een hoog ideaal voor ogen, onverpoosd heeft gewerkt tot het einde, die nooit heeft geschroomd zijn eigen dwalingen in te zien en te herstellen, die in de wetenschap en elders waarheid en onbaatzuchtigheid steeds heeft hooggehouden.

Zó mogen we hem in onze herinnering bewaren, ook in deze kring.